

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

СКРИЛЬНИК АНДРІЙ СЕРГІЙОВИЧ

УДК 330.332.5: 336.717.18

**ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ
ІНВЕСТИЦІЙНИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ**

Спеціальність 08.00.04 — економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Донецьк – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
Міністерства освіти і науки України (м. Донецьк)

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Швець Ірина Борисівна,
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри управління персоналом і
економіки праці (м. Донецьк).

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Семенов Андрій Григорович,
Класичний приватний університет,
директор Інституту економіки,
завідувач кафедри економіки підприємства
(м. Запоріжжя);

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
Грозний Ігор Сергійович,
Інститут економіки промисловості НАН України,
директор Науково-дослідного центру
інформаційних технологій (м. Донецьк).

Захист відбудеться 28 травня 2014 р. о 12 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 11.052.07 у ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України за адресою: 83050, м. Донецьк, вул. Артема, 96.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України за адресою: 83001, м. Донецьк, вул. Артема, 58.

Автореферат розісланий 24 квітня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.В. Оленцевич

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі трансформації економіки України одним із головних чинників досягнення позитивних економічних зрушень є активізація інвестиційних процесів і забезпечення сталого розвитку економіки країни на основі акумулювання та використання інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу. Головними чинниками, що гальмують інвестиційні процеси на малих та середніх підприємствах, є відсутність власних інвестиційних ресурсів, їх тінізація, недосконалість системи оподаткування та амортизаційної політики, висока вартість позикових коштів, нерозвиненість фондових ринків, що суттєво зменшує стимули до інвестування.

Основою ефективної діяльності та розвитку підприємств малого та середнього бізнесу є прийняття зважених управлінських рішень щодо джерел формування і напрямків використання наявних інвестиційних ресурсів. Практична реалізація цих завдань потребує підвищення ефективності управління інвестиційними ресурсами на основі моніторингу результативності інвестиційних процесів, що вимагає впровадження нових підходів до управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. У зв'язку з цим, формування механізму управління інвестиційними ресурсами є актуальним завданням у сучасних умовах діяльності підприємств малого та середнього бізнесу.

Загальні теоретико-методичні і практичні аспекти регулювання діяльності підприємств малого та середнього бізнесу висвітлено у працях Ю.Н. Воробйова, К.Р. Макконнела, С.Ф. Покропивного, А.Г. Семенова, Д.Є. Старика, Ж.В. Поплавської. Різні аспекти проблеми управління інвестиційними процесами на підприємствах дістали розвитку у дослідженнях В.С. Барда, О.В. Бехтеревої, Є.Ф. Брігхема, Д.С. Ванхорна, В.М. Гриньової, І.С. Грозного, В.В. Краснової, Т.І. Лепейко, М.М. Туріянської, А.В. Черепа, І.Б. Швець, В.Я. Шевчука. Дослідженню теоретичних і методичних засад формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах присвячено праці І.А. Бланка, А.В. Верби, Л.Дж. Гітмана, Т.В. Майорової, А.А. Пересади, В.П. Полуянова, В.В. Шеремета, Дж. Харінгтона, В.М. Хобти.

Незважаючи на чималий доробок науковців у сфері інвестування, теоретичні і практичні аспекти розробки механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу у напрямку підвищення ефективності інвестиційної діяльності є недостатньо дослідженими. Недосконалість інструментів і механізму формування інвестиційних ресурсів для підприємств малого та середнього бізнесу призводить до суттєвого скорочення джерел їх формування, наслідком чого стає збільшення вартості інвестиційних ресурсів й тривалості окупності інвестиційних проектів. Отже потребує розв'язання проблема прискорення кругообігу інвестиційних ресурсів. Це вимагає подальшого розвитку науково-методичних підходів до формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу, що визначило мету і

завдання дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана автором відповідно до планів науково-дослідних робіт ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» у рамках теми «Методологічні засади управління ефективною діяльністю персоналу» (номер державної реєстрації 0114U001016), у межах якої автором обґрунтовано можливості інвестування розвитку персоналу на малих і середніх підприємствах; Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка за темами: «Теоретичні основи формування господарського механізму регіонів України» (номер державної реєстрації 0102U004705), у межах якої автором розроблено модель управління інвестиційною діяльністю підприємств малого та середнього бізнесу; «Інноваційний зміст сталого розвитку регіонів України» (номер державної реєстрації 0105U000770), у рамках якої автором запропоновано процедуру оптимізації обсягів інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є розвиток теоретичних основ та розробка науково-методичних і практичних рекомендацій щодо формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу.

Для досягнення поставленої мети у дисертаційній роботі поставлено та вирішено такі завдання:

- розкрито сутність інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу;
- обґрунтовано особливості формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу;
- запропоновано концептуальні основи формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу;
- проаналізовано організаційно-правові засади регулювання інвестиційної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу;
- синтезовано фінансово-економічні стимули та організаційно-правові важелі управління інвестиційними ресурсами;
- здійснено оцінку використання інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу;
- запропоновано модель управління інвестиційною діяльністю на підприємствах малого та середнього бізнесу;
- розроблено науково-методичний підхід до оптимізації обсягів інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу;
- удосконалено інструментарій оцінки результативності управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу.

Об'єктом дисертаційного дослідження є процеси управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні підходи, методичні та практичні питання формування механізму управління інвестиційними ресурсами на

підприємствах малого та середнього бізнесу.

Методи дослідження. Теоретичною та методичною основою дисертаційної роботи є класичні положення економічної теорії, фундаментальні твори вітчизняних і зарубіжних учених та практиків із питань управління інвестиційними процесами та регулювання діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. У процесі дослідження використовувались наступні методи: порівняльний, структурний та якісний аналіз, синтез (для характеристики основних джерел формування інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу), порівняльно-правовий (для аналізу організаційно-правових засад регулювання інвестиційної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу); економіко-статистичний, графічний, техніко-економічний аналіз (для оцінки ефективності використання інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу); вибіркового обстеження, групування і апробації у виробничих умовах (для побудови механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу); рейтинговий метод (для дослідження ефективності управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу); метод оптимізації (для групування підприємств малого та середнього бізнесу за видами інвестиційних ресурсів).

Інформаційну базу дослідження становлять нормативно-законодавчі акти Верховної Ради, постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, аналітичні матеріали Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами, офіційні дані Державної служби статистики України, матеріали статистичної звітності й аналітичних обстежень результатів діяльності машинобудівних та металургійних підприємств України, результати наукових досліджень, виконаних автором.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теоретичних основ і наданні практичних рекомендацій щодо формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. Основні положення, що визначають наукову новизну, містяться у такому:

вперше:

– розроблено модель управління інвестиційною діяльністю підприємств малого та середнього бізнесу на основі побудови стохастичної системи функціональних зв'язків учасників інвестиційного процесу, врахування додаткового ефекту інвестора і мінімізації ставки дисконтування, реалізація якої дозволяє максимізувати обсяги інвестиційних ресурсів, які залучаються до малих та середніх підприємств, та мінімізувати ризики учасників інвестиційного процесу;

удосконалено:

– механізм управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу, що являє собою сукупність принципів, методів, інструментів, етапів розробки та реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оцінкою джерел інвестиційних ресурсів, їх формуванням та використанням, впровадження якого забезпечує оптимізацію обсягів інвестиційних ресурсів підприємств та мотивацію інвесторів до інвестиційної діяльності;

– метод визначення дисконтованих операційних грошових потоків від реалізації інвестиційного проекту шляхом підсумовування грошових потоків

учасників інвестиційного ланцюга, врахування додаткового ефекту інвестора і мінімізації ставки дисконтування, що дозволяє забезпечити об'єктивність оцінки використання інвестиційних ресурсів та підвищити інвестиційну привабливість об'єктів інвестування;

– інструментарій оцінки результативності управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу, що базується на сукупності індикаторів досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємств у напрямку формування інвестиційних ресурсів й виконання інвестиційного планування за центрами відповідальності, що дозволяє здійснювати моніторинг ефективності інвестиційних процесів;

дістало подальшого розвитку:

– науково-методичний підхід до процедури визначення і контролю показників інвестиційної діяльності, що передбачає встановлення центрів відповідальності за типами з одночасним виокремленням двох центрів: формування інвестиційних ресурсів та виконання інвестиційного планування, що дозволяє підвищити вірогідність отримання запланованих результатів від інвестиційної діяльності;

– групування резервів власних інвестиційних ресурсів малих підприємств за рівнями фінансування, що передбачає визначення видів економічної діяльності та регіонів їх концентрації з метою формування пріоритетних стратегічних напрямків інвестування для малих підприємств;

– науково-методичний підхід до оптимізації обсягів інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу, що передбачає групування підприємств за структурою формування інвестиційних ресурсів і виокремлення етапів оптимізації обсягів та структури інвестиційних ресурсів, використання якого дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо дотримання структури інвестиційних ресурсів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані у дисертаційній роботі наукові результати дають можливість удосконалити механізм управління інвестиційними ресурсами підприємств малого та середнього бізнесу.

Одержані у дисертації висновки та рекомендації знайшли практичне застосування в діяльності підприємств та установ Полтавської області. Методичні рекомендації щодо побудови інтегрованої системи управління за центрами відповідальності для малих підприємств та делегування окремих повноважень з управління інвестиційними ресурсами керівникам цехів та відділів упроваджено у діяльність МП «Протон» (довідка №4 від 27.02.2013 р.). Методичні рекомендації щодо впровадження механізму управління інвестиційними ресурсами використано в умовах ТОВ «Ді Стар» (довідка №955 від 25.10.2013 р.). Науково-методичні рекомендації щодо побудови інвестиційного ланцюга на виробничих підприємствах та визначення економічного ефекту за його секторами реалізовано в умовах Полтавського регіонального фонду підтримки підприємництва (довідка №29 від 26.02.2014 р.). Науково-методичні рекомендації щодо використання кредитних інструментів при формуванні інвестиційних ресурсів підприємствами малого та

середнього бізнесу використано в умовах АБ «Фінанси та кредит» (довідка № 12-02 від 10.02.2014 р.).

Результати дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка при викладанні навчальних дисциплін: «Інвестування», «Проектний аналіз», «Управління проектами» (довідка № 20-11-780 від 03.03.2014).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаною науковою працею, у якій викладено авторський підхід до розробки теоретичних, практичних та методичних положень і рекомендацій щодо формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого і середнього бізнесу.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні та практичні результати дисертації доповідались і були схвалені на 7 науково-практичних конференціях:

5 міжнародних: «Розвиток фінансових ринків та інститутів в умовах міжнародної інтеграції» (Полтава, 2009 р.); «Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління» (Львів, 2011 р.); «Проблеми та перспективи розвитку підприємств в Україні» (Київ, 2011 р.); «Методологія та практика менеджменту у XXI столітті: загальнодержавний, галузевий та регіональний аспект» (м. Полтава, 2012 р.); «Фундаментальные и прикладные проблемы эффективного предпринимательства в условиях глобализации экономики» (Москва, 2013 р.)

2 всеукраїнських: «Актуальні питання забезпечення стійкого розвитку національного господарства» (Кременчук, 2011 р.); «Інноваційне забезпечення економічного розвитку регіону» (Полтава, 2011 р.)

Публікації. За темою дисертації опубліковано 17 наукових праць, серед яких 1 розділ – у колективній монографії, 9 статей – у наукових фахових виданнях і 7 – у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 6,75 д.а., з яких автору особисто належить 4,25 друк. арк.

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів і висновків. Робота загальним обсягом 230 сторінок комп'ютерного тексту містить 32 таблиці (на 31 сторінці), 21 рисунок (на 16 сторінках), список використаних джерел із 183 найменувань (на 18 сторінках) та 2 додатки (на 8 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання дослідження, наукову новизну, практичне значення, апробацію результатів, повноту викладу наукових і прикладних результатів дисертації в опублікованих працях.

Розділ 1. Теоретичні основи формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. Розкрито сутність інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу, обґрунтовано особливості формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу,

запропоновано концептуальні основи формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу.

Необхідність забезпечення ефективного управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу обумовлена практичною відсутністю процесів їх розвитку, що пов'язано, у першу чергу, з обмеженістю інвестиційних ресурсів та низькою дохідністю їх використання, наявністю великих ризиків, що супроводжують інвестиційні процеси.

У роботі встановлено, що за своїм змістом і структурою «інвестиційні ресурси» є складним та багатогранним поняттям, що являє собою сукупність природних, матеріальних, нематеріальних, трудових і фінансових ресурсів, які задіяні в інвестиційному процесі та вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності. Дослідження та синтез наукових підходів щодо визначення сутності інвестиційних процесів та їх ресурсного забезпечення дозволило встановити низку специфічних особливостей формування та використання інвестиційних ресурсів в умовах підприємств малого та середнього бізнесу. Основними особливостями для малих підприємств є формування інвестиційних ресурсів переважно за рахунок власного і позикового капіталу, а також залучення вкрай малих обсягів інвестиційних ресурсів, що не задовольняють потреби підприємств. Така ситуація обумовлена неможливістю забезпечення застави за позиковими інвестиційними ресурсами та малим розміром сукупних доходів, задекларованих у бухгалтерській звітності. В умовах середніх підприємств інвестиційні ресурси формуються переважно за рахунок залученого і позикового капіталу, можливою є емісія цінних паперів (20% середніх підприємств є акціонерними товариствами), у наявності є активи для забезпечення застави чи гарантій повернення вкладених інвестиційних ресурсів інвестору.

Встановлені особливості формування та використання інвестиційних ресурсів в умовах підприємств малого та середнього бізнесу дозволяють доповнити їх класифікацію за джерелами формування, до яких належать ресурси держави, домогосподарств, підприємств та фінансово-кредитної системи, що дозволяє деталізувати процес їх акумулювання і залучення до інвестиційного процесу.

Доведено, що діючі інструменти та механізми формування і використання інвестиційних ресурсів не враховують особливостей та можливостей підприємств малого та середнього бізнесу щодо залучення і відтворення інвестиційних ресурсів. Встановлено, що з наявних інструментів та механізмів управління інвестиційними ресурсами найбільш прийнятними для підприємств малого бізнесу є самофінансування та кредитування, а для середніх підприємств у формі акціонерних товариств - інститути спільного інвестування.

У роботі запропоновано науково-методичний підхід до процедури визначення і контролю показників інвестиційної діяльності, що передбачає встановлення центрів відповідальності за типами з одночасним виокремленням двох центрів: формування інвестиційних ресурсів та виконання інвестиційних планів (табл. 1). Приведення у відповідність до центрів відповідальності структури управління підприємств малого та середнього бізнесу надає змогу

визначати і оцінювати резерви підвищення ефективності формування й використання ресурсів на підприємстві, у тому числі інвестиційних ресурсів безпосередньо на місцях їх виникнення. Децентралізація та поділ центру інвестицій на центри, що пропонуються, забезпечить контроль за ефективністю діяльності центрів відповідальності на підприємствах у напрямку формування оптимальних обсягів інвестиційних ресурсів. На малих підприємствах управління з боку центру інвестицій можливо без виокремлення центрів витрат, доходів та прибутку шляхом створення центрів формування інвестиційних ресурсів та виконання інвестиційних планів.

Таблиця 1

Процедура визначення і контролю показників інвестиційної діяльності за центрами відповідальності

Керівники центрів відповідальності по підприємствам		Тип центру		Сфера контролю за типом центру відповідальності	
		основний	у розрізі центру інвестицій	основний	у розрізі центрів інвестицій
середні	малі				
Генеральний директор	Директор	Інвестиції	Центр формування інвестиційних ресурсів	дохідність та рентабельність діяльності, сукупний капітал підприємства	обсяг власних і залучених інвестиційних ресурсів, інвестиційний імідж і привабливість підприємства
Комерційний директор		Доходи		ціна продукції, обсяг продажу, витрати на збут	обсяг чистого прибутку, виконання планових обсягів реалізації продукції
Фінансовий директор		Прибуток		ціна продукції, обсяг продажу, фінансові доходи та витрати	обсяг чистого прибутку, мінімізація вартості позикового та залученого капіталу, ліквідність активів підприємства
Головний бухгалтер	Головний бухгалтер	Витрати		систематизація та автоматизація бухгалтерського обліку	оптимізація платіжної дисципліни, нарахування амортизаційних відрахувань, управління адміністративними витратами
Директор із виробництва	Заст. директора	Доходи	Центр виконання інвестиційних планів	обсяг виробництва, сукупні витрати виробництва	виконання плану виробництва продукції, оптимізація структури постачальників, мінімізація виробничої собівартості
Головний технолог		Витрати		обсяг виробництва, технологічні витрати	мінімізація технологічної собівартості, організація виробництва
Майстри цехів та дільниць	Майстри	Витрати		обсяг виробництва, витрати цехів	якість продукції, виробничі простоти, мінімізація технологічних витрат, фонд робочого часу
Керівники складу, транспортного, ремонтного та інших відділів		Витрати		витрати допоміжних центрів відповідальності	обертання залишків продукції на складі, поточний ремонт, мінімізація загальновиробничих витрат, енергозбереження

Управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу розглядається як процес пошуку, обґрунтування та залучення інвестиційних ресурсів до інвестиційної діяльності підприємств з подальшим їх акумулюванням за умов мінімізації вартості ресурсів, оптимізації їх складу та структури. Встановлено, що основними вимогами до управління інвестиційними ресурсами підприємств малого та середнього бізнесу мають бути такі: спрямованість на реалізацію інвестиційної стратегії, орієнтація на стандарти, відповідність методів контролю методам аналізу та планування,

своєчасність контролю, забезпечення результативності. Управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу потребує побудови відповідного механізму з метою забезпечення збалансованості короткострокових і довгострокових цілей підприємств, а також оцінювання їх формування й використання.

У роботі запропоновано механізм управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу, який ґрунтується на системному та комбінованому підходах і передбачає використання сукупності управлінських дій, методів і прийомів, пов'язаних із регулюванням інвестиційних процесів й обсягів наявних інвестиційних ресурсів (рис. 1). Практичне впровадження запропонованого механізму управління інвестиційними ресурсами забезпечить оптимізацію їх обсягів на підприємствах та підвищення мотивації інвесторів до інвестиційної діяльності.

Розділ 2. Організаційно-правові й економічні передумови формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. Проаналізовано організаційно-правові засади регулювання інвестиційної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу, синтезовано фінансово-економічні стимули та організаційно-правові важелі управління інвестиційними ресурсами, оцінено використання інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу.

Аналіз організаційно-правових засад регулювання інвестиційної діяльності підприємств малого та середнього бізнесу виявив наявність спільної нормативно-правової бази та єдиних напрямків державної політики щодо їх розвитку. Разом з тим, протягом останніх років розроблені та реалізуються різного рівня заходи і державні програми щодо фінансової підтримки лише підприємств малого бізнесу.

Узагальнення досвіду провідних країн світу з питань державного регулювання діяльності малих та середніх підприємств свідчить про необхідність впровадження комплексу заходів щодо розвитку малого та середнього бізнесу, який включає надання податкових пільг, податкових «канікул», безпроцентного кредитування, часткового фінансування і субсидування, якісної підготовки та перепідготовки кадрів за рахунок державного бюджету, допомоги на оплату консультаційних та інших послуг, технічної підтримки при проведенні досліджень і розробок, покриття витрат на експертизу та отримання охоронних документів.

На підставі оцінки результативності функціонування підприємств малого та середнього бізнесу обґрунтовано фінансово-економічні стимули активізації інвестиційних процесів шляхом концентрації і трансформації ресурсів підприємств в інвестиційні ресурси. В якості основних стимулів слід розглядати підвищення конкурентоспроможності продукції, прискорення оновлення основних засобів, підвищення платоспроможності і кредитоспроможності підприємств. На основі синтезу фінансово-економічних стимулів й організаційно-правових важелів у роботі систематизовано напрямки і способи їх реалізації на макро– і мікрорівні та здійснено аналіз результативності їх впровадження (рис. 2).

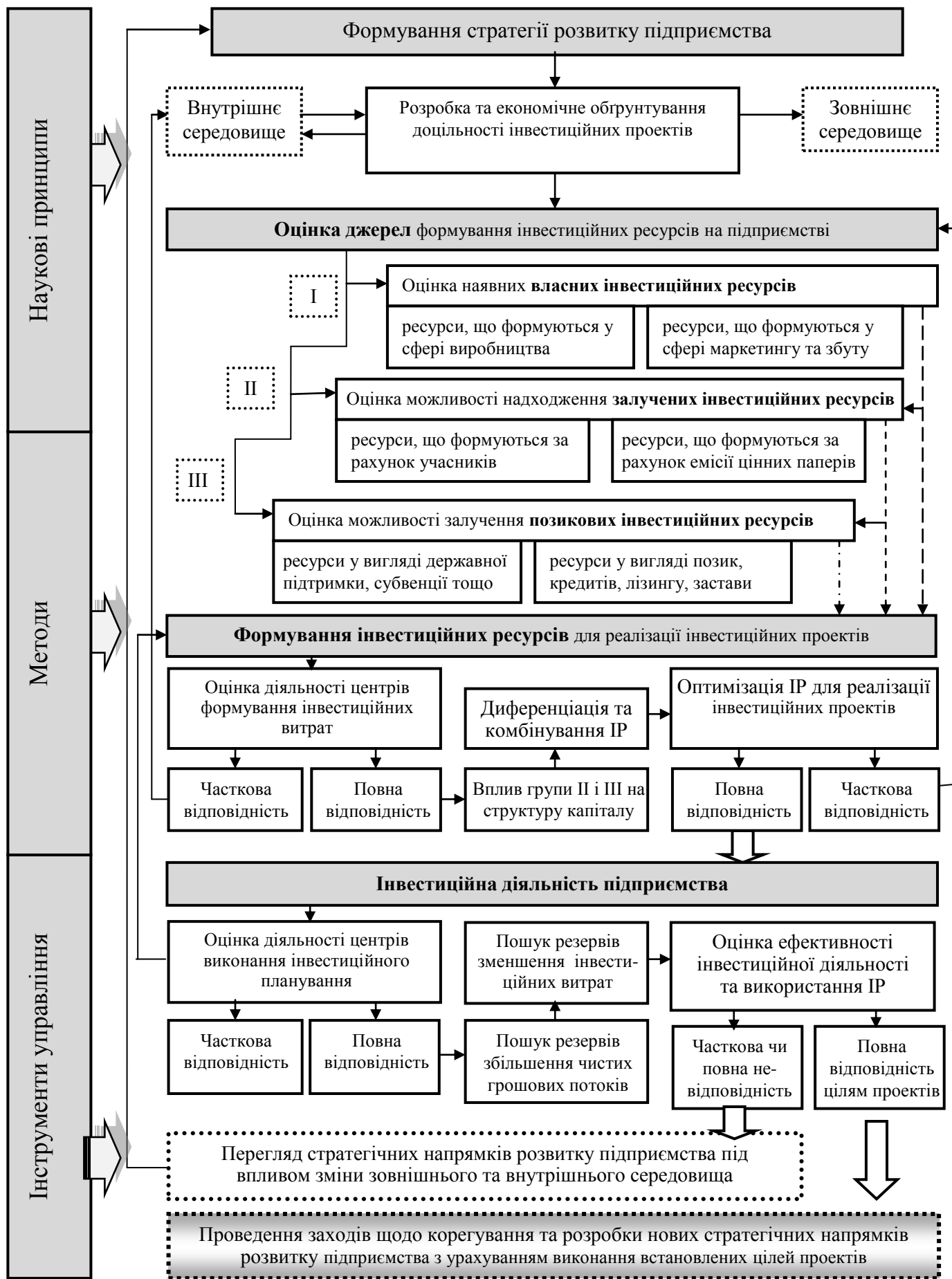

Рис. 1 Механізм управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу

	Малий бізнес	Результати	Середній бізнес
Макрорівень	Збільшення кількості новостворених суб'єктів підприємницької діяльності, зростання зайнятості, збільшення видатків до бюджету та пенсійного фонду, збільшення обсягів ВВП та РВП, активізація зовнішньоекономічної діяльності, приток іноземного капіталу до банківської системи, активізація вітчизняних інвесторів		Збільшення ліквідності цінних паперів підприємств, розширення автономії Національного банку України; активізація фондових ринків, підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок демонаполізації вітчизняних ринків, збільшення обсягів ВВП та РВП
	<i>Оптимізація структури капіталу, підвищення конкурентоспроможності продукції, прискорення оновлення основних засобів, підвищення платоспроможності і кредитоспроможності, зростання рентабельності, підвищення інтелектуального капіталу підприємства,</i>	Стимули	<i>покращення якості продукції</i>
	<i>Стабільність і підвищення</i>	Важелі	<i>надійності законодавчої бази,</i>
	<i>удосконалення системи державного управління, посилення фінансового сектора, лібералізація зовнішньої торгівлі та руху іноземного капіталу, формування сприятливого іміджу країни в світовій спільноті</i>		<i>формування</i>
Мікрорівень	Доступ підприємств до іноземних інвестиційних ресурсів, збільшення вірогідності результатів прогнозування рівня грошових потоків від реалізації інвестиційних проектів, збільшення продуктивності праці на підприємствах, поліпшення якісних характеристик продукції		Зменшення передінвестиційної фази проектів, кошторисної вартості нового будівництва, реконструкції, модернізації, збільшення обсягів фінансових інвестицій, зростання обсягів виданих кредитів підприємствам, підвищення ефективності договірних відносин, зменшення підприємницьких ризиків

Рис. 2 Синтез фінансово-економічних стимулів й організаційно-правових важелів діяльності підприємств малого та середнього бізнесу

Аналіз резервів інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу за 2009-2012 рр. на підставі співставлення власних інвестиційних ресурсів та інвестицій в основний капітал свідчить про неефективність їх використання майже за всіма видами економічної діяльності (табл. 2). Одночасно підприємства використовували в інвестиційній діяльності лише 25-40% чистого прибутку. Оцінка резервів невикористаних власних інвестиційних ресурсів на підприємствах за видами економічної діяльності свідчить, що власники більшості підприємств не зацікавлені у повному використанні наявних інвестиційних ресурсів для розвитку власного бізнесу.

Оцінка резервів у розрізі промисловості свідчить, що металургійні підприємства активно використовують власні інвестиційні ресурси, амортизаційні відрахування використовуються за цільовим призначенням. Водночас значна частина чистого прибутку була спрямована на інвестування. Резерви власних інвестиційних ресурсів на металургійних підприємствах становили 3112,9 млн. грн. у 2012 р. (19% від обсягу капітальних інвестицій). Дещо інші процеси відбувалися на підприємствах машинобудування. Значну частку амортизаційних відрахувань не було використано за цільовим призначенням, прибуток не спрямовувався на інвестування, що призвело до значних резервів інвестиційних ресурсів. Резерви власних інвестиційних

ресурсів на машинобудівних підприємствах у 2012 р. склали 11514,6 млн. грн. (129% від обсягу капітальних інвестицій).

Таблиця 2

Чисті капітальні інвестиції та резерви інвестиційних ресурсів на підприємствах малого бізнесу за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	Обсяг чистих капітальних інвестицій на малих підприємствах, млн. грн.				Резерви власних інвестиційних ресурсів, млн. грн.			
	2008	2009	2010	2011	2008	2009	2010	2011
Усього по малим підприємствам	24139,7	37023	43746	23203	7575,7	-4780,4	6565	30357,7
у тому числі:								
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	1257,16	2258,4	2216	1609,4	1826,7	1165,3	342,7*	1607,9
Промисловість	2826,54	4214,8	4441,6	2782,2	414,5	-932,4	1280,5	4205,9
Будівництво	3724,52	6470,5	8128,2	3294,7	-1066,1	-2374	-2289,2	1691,4
Оптова та роздрібна торгівля; посередництво в оптовій торгівлі	6360,23	8369	9019,1	6610,4	-759,4	-1503,7	6348,3	8878,8
Торгівля автомобілями та мотоциклами, їх технічне обслуговування та ремонт	743,71	1031,6	778	566	-189,7	-148,5	-778	-566
Діяльність готелів та ресторанів	761,729	647,65	642,3	481,07	-507,1	-327,1	144,1	412,1
Діяльність транспорту та зв'язку	1734,11	2513,1	2890,7	1624,1	200,5	-651,7	-281,7	1523,2
Фінансова діяльність	514,765	1132,2	985,45	509,8	5999,5	6896,2	1939,5	3217,9
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання інших послуг	12277,3	17611	23130	15868	-2047	-7531	-1124,4	8370,4
Освіта	23,8305	41,782	70,792	25,736	59,6	14	-4,4	29,1
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	171,307	363,54	156,75	126,95	-21	-220,7	193,8	184
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері туризму	374,277	594,14	643,28	438,45	83,6	-113,2	736,8	780,6
Всього резервів власних інвестиційних ресурсів					7969,4	6910,2	8626,1	21552,8
* резерви власних інвестиційних ресурсів (за оцінкою автора)								

У роботі доведено, що повне використання існуючих резервів унеможлиблюють численні перешкоди, серед яких основними є непрозорість процесів отримання ліцензій та інших дозвільних документів, відсутність належного методичного та інформаційного забезпечення підготовки інвестиційних проектів. Підвищення кредитоспроможності підприємств малого та середнього бізнесу має відбуватися також шляхом активізації державної політики через механізм гарантування або компенсації відсотків за кредитними ресурсами, що збільшить їх інвестиційну привабливість.

Розділ 3. Науково-методичні засади формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. Запропоновано модель управління інвестиційною діяльністю на підприємствах малого та середнього бізнесу, розроблено науково-методичний підхід до оптимізації обсягів інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу, удосконалено інструментарій оцінки результативності управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу.

Процес виробництва товарів та їх рух до кінцевого споживача у механізмі управління інвестиційними ресурсами пропонується розглядати як інвестиційний ланцюг, що є формою взаємодії його учасників, спрямованою на спільну інвестиційну діяльність суб'єктів інвестиційного процесу, які мають виробничо-комерційні та територіальні зв'язки. Такий підхід дозволяє підвищити кругообіг інвестиційних ресурсів не тільки за рахунок отримання економічного ефекту, а в першу чергу, шляхом підвищення мотивації інвесторів та забезпечення безперервного перетоку інвестиційних ресурсів між суб'єктами інвестиційного ланцюга. На основі дослідження етапів формування інвестиційного ланцюга, його функціонування й управління сформовано модель управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. Особливістю моделі є її побудова на основі стохастичної системи функціональних зв'язків учасників інвестиційного ланцюга. Модель передбачає виокремлення секторів взаємозалежності та взаємовпливу між об'єктами і суб'єктами інвестиційного процесу (рис. 3). Реалізація моделі управління інвестиційними ресурсами дозволяє максимізувати обсяги інвестиційних ресурсів в об'єкти інвестування та мінімізувати ризики учасників інвестиційного процесу.

Розроблено метод визначення дисконтованих операційних грошових потоків від реалізації інвестиційного проекту на основі підсумовування грошових потоків учасників інвестиційного ланцюга, врахування додаткового ефекту інвестора і мінімізації ставки дисконтування. В основу методу покладено визначення скорегованої ставки дисконтування та суми операційного грошового потоку для підприємств-інвесторів, що формується під час інвестиційного процесу.

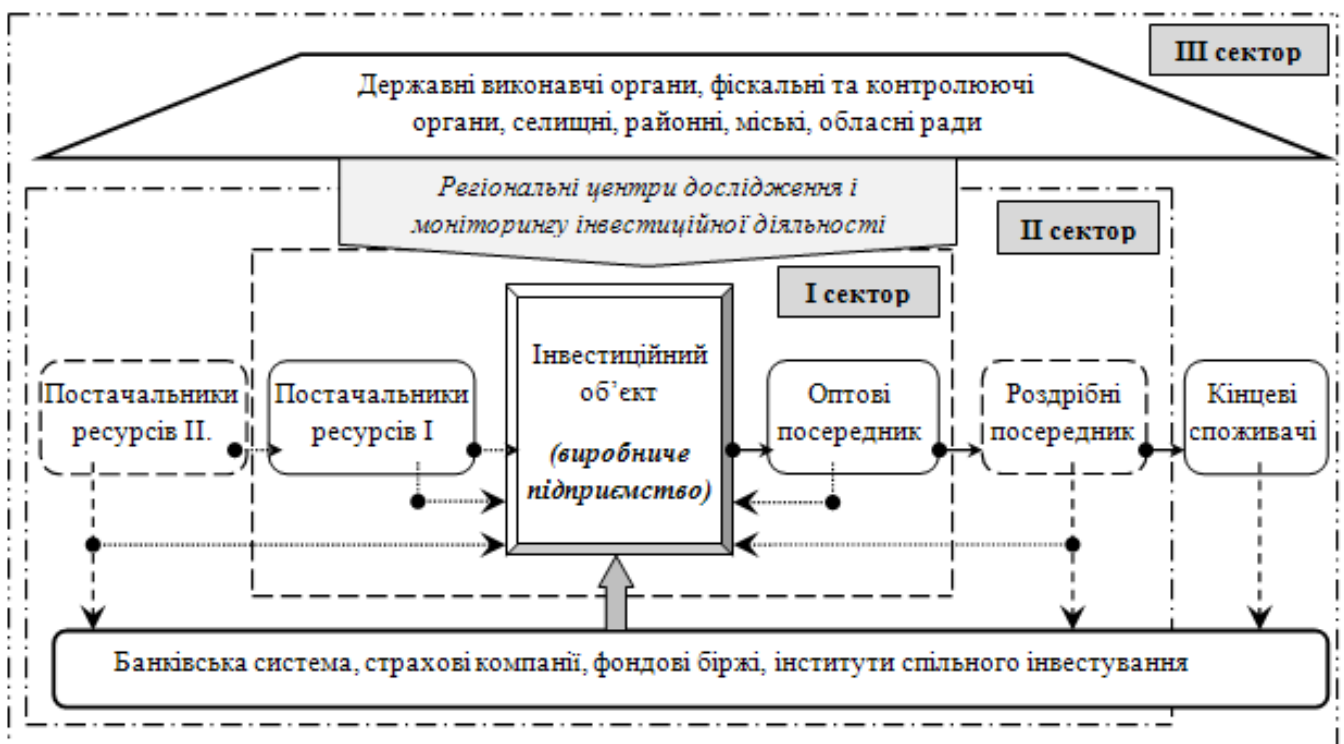

Рис 3. Модель управління інвестиційними ресурсами підприємств малого та середнього бізнесу

Запропоновано приріст операційного грошового потоку для підприємств, що реалізують продукцію підприємства-виробника на ринку та підприємства-постачальника ресурсів, визначати за формулою:

$$\Delta\text{ЧГП}_{I(II)} = \Delta\text{Пр}_{I(II)} + \Delta\text{Пр}_0 + \Delta\text{AB}_0 \cdot \left(\frac{\text{IP}_{I(II)}}{\sum_{i=1}^n \text{IP}} \right), \quad (1)$$

де $\Delta\text{Пр}_{I(II)}$ – приріст прибутку підприємств-постачальників першого та другого секторів;

$\Delta\text{Пр}_0$ – приріст прибутку підприємства-виробника;

ΔAB_0 – частка амортизаційних відрахувань основних засобів, придбаних у результаті інвестиційної діяльності підприємством-виробником;

$\text{IP}_{I(II)}$ – сума інвестиційних ресурсів підприємств-партнерів, що є часткою загальної суми інвестиційних ресурсів виробничого підприємства.

Для оцінки економічної ефективності використання інвестиційних ресурсів суб'єктами інвестиційного ланцюга запропоновано розрахунок індексу дохідності для підприємства-виробника здійснювати за формулою:

$$\text{ІД} = \frac{\sum_{i=1}^n \Delta\text{ЧГП}^{I(II)}}{(1 + i/z)^n \cdot \text{IP}_{I(II)}} \quad (2)$$

де z – показник співвідношення грошового потоку від реалізації інвестиційного проекту з урахуванням додаткового прибутку підприємств-партнерів та фактичного грошового потоку на виробничому підприємстві.

Додатковий прибуток підприємства-партнера скорочує ризик неповернення інвестиційних ресурсів і зменшує ставку дисконтування. У результаті додатковий обсяг інвестиційних ресурсів при залученні до інвестиційного ланцюга підприємств-партнерів першого сектору може становити до 25-35% обсягу реалізованої продукції підприємства-виробника в залежності від рівня рентабельності та середньострокової тривалості життєвого циклу проектів. При залученні підприємств другого сектору додатковий обсяг інвестиційних ресурсів може дорівнювати 8-11%. Управління інвестиційними ресурсами на основі запропонованої моделі може забезпечити для об'єктів інвестування приток інвестиційних ресурсів у середньому до 33-46% обсягу реалізованої продукції.

Управління інвестиційними ресурсами підприємств малого та середнього бізнесу має бути спрямованим на оптимізацію структури інвестиційних ресурсів з метою поліпшення фінансового стану, зменшення тривалості операційних циклів виробництва і реалізації продукції, зменшення інвестиційних ризиків. Запропоновано науково-методичний підхід до оптимізації обсягів інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу, що передбачає групування підприємств за структурою формування інвестиційних ресурсів і виокремлення їх етапів (рис. 4).

Рис. 4 Схема оптимізації інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу

Оцінка структури капіталу малих та середніх підприємств та їх приросту за рахунок наявних інвестиційних ресурсів свідчить, що переважна більшість вкладених інвестиційних ресурсів є короткостроковими, які формуються за рахунок залучених і позикових джерел. Встановлено, що в залежності від нормативів розрахунково-платіжної дисципліни у 2012 р. 85% приросту інвестиційних ресурсів малих та 73% приросту інвестиційних ресурсів середніх підприємств концентрувалися в оборотних активах шляхом збільшення запасів та дебіторської заборгованості. Таке використання наявних інвестиційних ресурсів не сприяє розвитку матеріальної бази підприємств, оновленню або розширенню їх основних засобів.

Сформовано інструментарій оцінки результативності управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу, що базується на сукупності індикаторів досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємств у напрямку формування інвестиційних ресурсів й виконання інвестиційних планів за центрами відповідальності (табл. 3).

Таблиця 3

Комплекс показників результативності управління інвестиційними ресурсами

Напрямки оцінки	Показники	МП «Промон»		ТОВ «Дістар»		ТОВ «Торгіндустрія»	
		Темп приросту, %	Рейтинг	Темп приросту, %	Рейтинг	Темп приросту, %	Рейтинг
Стратегічні цілі центру формування інвестиційних ресурсів							
Підвищення дохідності і прибутковості	Приріст доходу, прибутку підприємства	-12,0	0	4,0	4	17,0	5
	Приріст рентабельності за видами	-0,5	1	1,0	3	9,0	4
	Прибутковість проекту	-8,0	0	-5,0	0	-	0
Залучення нових клієнтів	Частка витрат на маркетинг	4,0	3	0,0	2	1,0	2
Зниження витрат на передінвестиційній фазі	Зменшення періоду окупності проектів	-4,0	1	-7,0	0	-6,0	0
Структура операційних витрат	Оплата праці в операційних витратах	2,0	3	5,0	3	2,0	2
	Розробка нових інвестиційних проектів	-	0	-1,3	0	-	0
Експансія нових ринків	Приріст доходу у нових сегментах	-4,0	1	-8,0	4	-	0
Оперативні цілі центру формування інвестиційних ресурсів							
Підвищення рівня задоволеності клієнтів	Частка постійних клієнтів	2,0	3	0,0	2	-4,0	1
	Частка лояльних клієнтів	0,0	2	1,0	3	0,0	2
	Частка клієнтів, які рекомендують продукцію	0,0	2	10,0	5	-4,0	1
Розробка індивідуальних інноваційних рішень	Частка інноваційних проектів	-	-	0,0	2	-	0
	Частка часу на розробку нових напрямків розвитку бізнесу	-2,0	1	0,0	2	5,0	3
Поширення інформації про компанію	Частка клієнтів за цільовими сегментами, які володіють інформацією про підприємство	2,0	3	5,0	4	-4,0	1
Підвищення результативності залучення нових клієнтів	Витрати часу на залучення нових клієнтів	6,3	4	-6,7	0	6,5	4
	Відповідність нових клієнтів стратегічному позиціонуванню	0,0	0	5,0	4	-5,0	0
	Рентабельність інвестиційних проектів та управлінських рішень для нових клієнтів, %	5,0	4	0,0	2	0,0	2
Диверсифікація діяльності підприємства	Частка проектів, що виконувалися у партнерстві з підприємствами	2,0	3	3,0	4	1,0	3
	Відповідність предметної сфери спеціалізації підприємства	0,0	2	0,0	2	-10,0	0
Стратегічні цілі центру виконання інвестиційних планів							
Підвищення продуктивності праці працівників	Частка індивідуалізованих управлінських рішень	-8,0	0	0,0	2	0,0	2
	Співвідношення витрат часу на підготовку і реалізацію проектів	0,0	2	0,0	2	20,0	5
	Відхилення фактичних витрат часу від планових на виконання інвестиційних проектів	0,0	2	0,0	2	0,0	2
	Середньомісячне завантаження керівників	-20,0	0	-10,0	0	0,0	2
Використання ефекту синергії	Частка крос-продажів продукції	25,0	5	0,0	2	0,0	2
	Приріст доходів від крос-продажів продукції	-	-	3,0	4	0,0	2
	Процент скорочення часу реалізації проектів	-7,0	0	0,0	2	0,0	2
Підвищення інноваційності продукції	Рівень новизни продукції, обсягу інновацій	0,0	2	-5,0	0	-3,0	1
	Удосконалення управлінських технологій	0,0	2	0,0	2	0,0	2
Оперативні цілі центру виконання інвестиційних планів							
Підвищення кваліфікації персоналу	Кількість внутрішніх семінарів і тренінгів	100,0	5	0,0	2	-	0
	Кількість сертифікатів, що отримали працівники	0,0	2	200,0	5	100,0	5
	Частка працівників з науковим ступенем	0,0	2	0,0	2	0,0	2
	Підвищення кваліфікації працівників	200,0	5	0,0	2	100,0	5
Розвиток системи управління знаннями	Формування бібліотеки проектів, контролю і звітності	4,5	3	22,5	5	20,0	5
	Частка часу на спільне обговорення інвестиційних процесів керівництвом	8,0	4	2,0	3	-9,2	0
Підвищення мотивації персоналу	Плинність кадрів ключового персоналу	15,0	5	2,0	3	2,0	3
	Оцінка рівня задоволення працівників	-10,0	0	0,0	2	-5,0	0
	Вартість 1 години роботи працівників	10,7	5	5,4	4	7,6	4
		Всього балів:		77		90	74

Доведено, що оцінка управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу на основі запропонованого комплексу показників дає змогу визначити результативність процесів формування та використання інвестиційних ресурсів за цілями у розрізі центрів відповідальності.

Оцінка результатів управління інвестиційними ресурсами в умовах МП «Протон» та ТОВ «Торг-індустрія» свідчить, що підприємства мають низьку ефективність управління інвестиційними ресурсами: більшість ключових індикаторів мають негативну динаміку або є незмінними. Кращі показники спостерігаються на ТОВ «Ді-Стар», яке при збереженні наявних тенденцій рівня індикаторів результативності має можливість суттєво підвищити ефективність управління та прогнозованість інвестиційних процесів.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що створення сприятливих умов для розвитку малого та середнього бізнесу вимагає певних умов та можливостей для активізації інвестиційної діяльності. Доведено, що в існуючих умовах значні переваги мають ті підприємства, які здійснюють інвестиційний процес не тільки на принципах самофінансування, але і створюють умови для адаптації інших інструментів формування та використання інвестиційних ресурсів. Для забезпечення ефективного управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу необхідним є комплекс організаційно-економічних заходів на всіх рівнях управління: державному (регіональному і місцевому), галузевому, споживчому.

2. Встановлено, що створення центрів відповідальності у структурі управління підприємств малого та середнього бізнесу надає змогу оцінювати та визначати резерви підвищення ефективності формування та використання ресурсів, у тому числі інвестиційних ресурсів безпосередньо на місцях їх виникнення чи управління. Децентралізація та поділ центру інвестицій на центри формування інвестиційних ресурсів і виконання інвестиційних планів дозволяє забезпечити контроль за ефективністю діяльності підприємства у напрямку формування оптимальних обсягів інвестиційних ресурсів та мінімізації ризиків, що пов'язані з виробництвом і реалізацією продукції.

3. Доведено, що механізм формування та використання інвестиційних ресурсів являє собою сукупність взаємозалежних принципів, форм і методів господарювання, важелів та стимулів регулювання, що забезпечують здійснення відтворювального процесу в інвестиційній діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. Встановлено, що функціонування механізму має ґрунтуватися на принципах системності та комбінованості, планування і контролю. Одночасно це передбачає реалізацію низки стимулів та важелів, що сприяють активізації інвестиційних процесів на мікро- та макрорівні.

4. Розроблено комплекс стимулюючих заходів щодо розвитку підприємств малого та середнього бізнесу шляхом зміни вектору з безповоротного бюджетного фінансування на збільшення безоплатної консультативної допомоги у напрямку дослідження, розробки й обґрунтування інвестиційних рішень суб'єктів ринку,

експертизи та отримання охоронних документів, поглиблення співпраці з грантоутворюючими міжнародними організаціями.

5. Обґрунтовано необхідність створення організаційно-економічної форми взаємодії між учасниками інвестиційного процесу у вигляді інвестиційного ланцюга, функціонування якого спрямовується на спільну інвестиційну діяльність господарюючих суб'єктів, що мають виробничо-комерційні та територіальні зв'язки. Такий підхід дозволяє забезпечити сталий розвиток підприємств малого та середнього бізнесу і посилити співпрацю учасників інвестиційного процесу з метою досягнення позитивного економічного і соціального результату.

6. Запропоновано модель управління інвестиційними ресурсами, яка сформована у вигляді трьох секторів взаємозалежності і взаємовпливу між основними учасниками інвестиційного ланцюга та передбачає залучення до інвестиційного процесу органів влади, фінансово-кредитної системи, споживачів. Перший сектор характеризує взаємозв'язок між об'єктом інвестування і підприємствами, що мають тісні договірні відносини з постачання ресурсів чи збуту продукції, другий – умови співпраці з різноманітними фінансовими установами чи з іншими підприємствами, що співпрацюють з підприємствами-партнерами даного об'єкту інвестування, третій – умови співпраці з державними органами влади, потенційними споживачами продукції.

7. Обґрунтовано, що основною умовою побудови ефективної системи взаємодії суб'єктів інвестиційного ланцюга є створення дорадчого органу, що буде здійснювати формування, аналіз та контроль за рухом управлінської інформації між секторами інвестиційного ланцюга. Запропоновано на рівні окремих територіально-адміністративних одиниць створити центри дослідження і моніторингу інвестиційної діяльності, основною метою яких є інформаційне забезпечення й розробка загальнодержавних, регіональних чи місцевих проектів у сфері активізації інвестиційних процесів на підприємствах малого та середнього бізнесу.

8. Встановлено, що інвестиційні ресурси формують активи підприємств малого та середнього бізнесу переважно за рахунок залученого і позикового капіталу та трансформуються у вигляді запасів чи дебіторської заборгованості, що погіршує розрахунково-платіжну дисципліну підприємств та не сприяє розвитку матеріальної бази і оновленню основних засобів. Доведено, що оптимізація інвестиційних ресурсів на підприємствах малого та середнього бізнесу має бути спрямована на підвищення мобільності та швидкості перетворення наявних ресурсів у довгострокові інвестиції з врахуванням можливості формування й отримання ефекту у підприємств-партнерів.

9. Сформовано систему показників оцінки результативності функціонування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. Запропоновано сукупність індикаторів результативності інвестиційної діяльності на основі методу експертних оцінок та рейтингового методу, які дозволяють отримати комплексну оцінку результативності функціонування механізму на підприємствах малого та середнього бізнесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Скрильник А.С. Сучасний стан та перспективи розвитку кредитування малого та середнього бізнесу в Україні / Биба В.В., Скрильник А.С. // Науковий вісник ПНТУ «Економіка і регіон». – 2008. – №2 (17). – С. 129-133. *(Особистий внесок здобувача: проаналізовано стан та умови кредитування діяльності підприємств малого і середнього бізнесу вітчизняними та міжнародними фінансовими установами).*

2. Скрильник А.С. Особливості формування інвестиційної політики держави в умовах розбудови економіки України / Биба В.В., Скрильник А.С., Морщавка О.О. // Науковий вісник ПНТУ «Економіка і регіон» – 2010. – №3 (26). – С. 30-34. *(Особистий внесок здобувача: визначено фактори формування державної інвестиційної політики).*

3. Скрильник А.С. Ключові напрямки формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні в умовах фінансової кризи та євроінтеграції / Скрильник А.С. // Збірник наукових праць «Управління розвитком». – 2011.– №4 (101). – С. 195-197.

4. Скрильник А.С. Впровадження управлінського обліку, як важливого елементу формування та управління власними інвестиційними ресурсами на підприємстві / Скрильник А.С. // Вісник ЛКА (Серія економічна). – 2011. – Вип. 35. – С. 337-343.

5. Скрильник А.С. Оцінка ефективності використання власних інвестиційних ресурсів підприємств малого бізнесу в Україні / Чевганова В.Я., Скрильник А.С., Проїдак Я.Г. // Науковий журнал «Інвестиції: практика та досвід». – 2011. – №12. – С. 8-12. *(Особистий внесок здобувача: досліджено структуру інвестиційних ресурсів на підприємствах малого бізнесу за видами економічної діяльності).*

6. Скрильник А.С. Оцінка ефективності використання власних інвестиційних ресурсів на вітчизняних підприємствах / Биба В.В., Скрильник А.С. // Науковий вісник ПНТУ «Економіка і регіон». – 2011. – №30. – С. 276-282. *(Особистий внесок здобувача: досліджено ефективність використання інвестиційних ресурсів на вітчизняних підприємствах).*

7. Скрильник А.С. Дослідження кредитоспроможності підприємств малого бізнесу в Україні (за видами економічної діяльності) / Бондар О.В., Биба В.В., Скрильник А.С. // Наукові праці ПДАА. – 2012. – Вип. 1(4). – С. 14-20. *(Особистий внесок здобувача: визначено ключові показники кредитоспроможності малого бізнесу).*

Статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав та публікації у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз даних:

8. Скрильник А.С. Научно-методические основы формирования механизма управления инвестиционными ресурсами на предприятиях малого и среднего бизнеса [Электронный ресурс] / Скрильник А.С. // Экономика и менеджмент инновационных технологий. – 2014. – № 3. Режим доступа: <http://ekonomika.snauka.ru/2014/03/4467>

9. Скрильник А.С. Оптимізація інвестиційних ресурсів на підприємствах малого бізнесу / Швець І.Б., Скрильник А.С. // Науковий журнал «Бізнес Інформ». –

2014. – № 3. – С. 94-100. *(Особистий внесок здобувача: сформовано критерії та розроблено поетапну схему оптимізації обсягу інвестиційних ресурсів на підприємствах малого і середнього бізнесу).*

Монографії:

10. Скрильник А.С. Оцінка ефективності використання власних інвестиційних ресурсів підприємств малого бізнесу: регіональний аспект / Скрильник А.С. // Актуальні питання розвитку економіки: теорія і практика: колективна монографія. За заг. ред. А.О. Касич, М.М. Хоменко. – Кременчук: ТОВ «Кременчуцька міська друкарня», 2012. – С. 197-204. *(Особистий внесок здобувача: досліджено стан та динаміку обсягу капітальних інвестицій підприємствами малого бізнесу).*

Матеріалах наукових конференцій:

11. Скрильник А.С. Підвищення конкурентоспроможності виробника на основі ефективного використання інтелектуальної власності / Скрильник О.О., Скрильник А.С. // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Розвиток фінансових ринків та інститутів в умовах міжнародної інтеграції». – Полтава: ПолтНТУ, 2009. – С.167-169. *(Особистий внесок здобувача: запропоновано основні вимоги щодо підвищення кредитоспроможності підприємств).*

12. Скрильник А.С. Етапи впровадження управлінського обліку на підприємстві / Скрильник А.С. // Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління». – Львів: ЛКА, 2011. – С. 435-439.

13. Скрильник А.С. Формування організаційно-економічного механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємстві / Скрильник А.С. // Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми та перспективи розвитку підприємства в Україні». – Київ: КНТЕУ, 2011. – С. 196-198.

14. Скрильник А.С. Особливості використання джерел формування інвестиційних ресурсів на підприємстві / Биба В.В., Скрильник А.С. // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. «Інноваційне забезпечення економічного розвитку регіону». – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – С. 101-104. *(Особистий внесок здобувача: досліджено динаміку та структуру резервів власних інвестиційних ресурсів на підприємствах).*

15. Скрильник А.С. Оцінка стану та динаміки власних інвестиційних ресурсів малих підприємств на регіональному рівні / Скрильник А.С. // Матеріали Всеукр. наук. конф. «Актуальні питання забезпечення стійкого розвитку національного господарства». – Кременчук: Видавець Щербатих. 2011. – С. 56-58.

16. Скрильник А.С. Оцінка динаміки структури інвестиційних ресурсів малих підприємств за 2008-2011 роки / Скрильник А.С. // Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. «Методологія та практика менеджменту у XXI столітті: загальнодержавний, галузевий та регіональний аспект». – Полтава: ПУЕТ, 2012. – С. 119-124.

17. Скрильник А.С. Процесс оптимизации объема инвестиционных ресурсов предпринимательской деятельности / Чевганова В.Я., Скрильник А.С. // Международный научный конгресс «Фундаментальные и прикладные проблемы

ефективного підприємництва в умовах глобалізації економіки». – Москва: Фінансовий університет при Правительстві РФ, 2013. – С. 112-113. (*Особистий внесок здобувача: розроблено алгоритм процесу оптимізації інвестиційних ресурсів*).

АНОТАЦІЯ

Скрильник А.С. Формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – ДВНЗ «Донецький національний технічний університет» Міністерства освіти і науки України, Донецьк, 2014.

Дисертація присвячена вирішенню актуального наукового завдання щодо формування механізму управління інвестиційними ресурсами на підприємствах малого та середнього бізнесу. Досліджено еволюцію сутності поняття «інвестиційні ресурси» в аспекті функціонування малих та середніх підприємств. Обґрунтовано концептуальний підхід до процедури визначення і контролю показників інвестиційної діяльності, що передбачає виокремлення двох центрів: формування інвестиційних ресурсів та виконання інвестиційних планів. Розроблено механізм управління інвестиційними ресурсами підприємств малого та середнього бізнесу, що являє собою сукупність принципів, методів, інструментів, етапів розробки та реалізації управлінських рішень.

Систематизовано фінансово-економічні стимули та організаційно-правові важелі щодо активізації інвестиційних процесів на підприємствах малого та середнього бізнесу. Згруповано резерви власних інвестиційних ресурсів малих підприємств за рівнями фінансування з метою формування пріоритетних стратегічних напрямків інвестування. Розроблено модель управління інвестиційною діяльністю підприємств малого та середнього бізнесу на основі стохастичної системи функціональних зв'язків учасників інвестиційного процесу. Запропоновано метод визначення дисконтованих операційних грошових потоків від реалізації інвестиційного проекту на основі грошових потоків учасників інвестиційного ланцюга, додаткового ефекту інвестора і мінімізації ставки дисконтування. Розроблено науково-методичний підхід до оптимізації обсягів інвестиційних ресурсів підприємств малого та середнього бізнесу. Удосконалено інструментарій оцінки результативності управління інвестиційними ресурсами, що базується на сукупності індикаторів досягнення стратегічних та оперативних цілей підприємств у напрямку формування інвестиційних ресурсів і виконання інвестиційних планів.

Ключові слова: інвестиційні ресурси, малий бізнес, середній бізнес, механізм, управління, оптимізація, економічна ефективність, центри відповідальності.

АННОТАЦИЯ

Скрыльник А.С. Формирование механизма управления инвестиционными ресурсами на предприятиях малого и среднего бизнеса. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – Экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – ГВУЗ «Донецкий национальный технический университет» Министерства образования и науки Украины, Донецк, 2014.

Диссертация посвящена решению актуальной научной задачи формирования механизма управления инвестиционными ресурсами на предприятиях малого и среднего бизнеса. Исследована сущность понятия «инвестиционные ресурсы» в аспекте функционирования малых и средних предприятий, выделены специфические особенности их формирования и использования на предприятиях малого и среднего бизнеса

.Обоснован концептуальный подход к процедуре определения и контроля показателей инвестиционной деятельности, предусматривающий выделение двух центров ответственности: формирования инвестиционных ресурсов и выполнения инвестиционного планирования. Приведение в соответствие с центрами ответственности структуры управления предприятий малого и среднего бизнеса дает возможность оценивать и определять резервы повышения эффективности формирования и использования инвестиционных ресурсов непосредственно в местах их возникновения или управления. Разработан механизм управления инвестиционными ресурсами на предприятиях малого и среднего бизнеса, который представляет собой совокупность принципов, методов, инструментов, этапов разработки и реализации управленческих решений, связанных с оценкой источников инвестиционных ресурсов, их формированием и использованием.

Выполнена группировка резервов собственных инвестиционных ресурсов малых предприятий по уровням финансирования, предусматривающая определение видов экономической деятельности и регионов их концентрации с целью формирования приоритетных стратегических направлений инвестирования. Разработана модель управления инвестиционной деятельностью предприятий малого и среднего бизнеса на основе стохастической системы функциональных связей участников инвестиционного процесса. Модель управления определяет взаимосвязи и направления взаимовлияния между основными элементами инвестиционной цепи. Формирование модели осуществлено по трем секторам, которые объединяют в инвестиционном процессе объект инвестирования, предприятия малого и среднего бизнеса, государственные органы власти, финансово-кредитную систему, потребителей. Предложен метод определения дисконтированных операционных денежных потоков от реализации инвестиционного проекта на основе денежных потоков участников инвестиционной цепи, дополнительного эффекта инвестора и минимизации ставки дисконтирования.

Разработан научно-методический подход к оптимизации объемов инвестиционных ресурсов предприятий малого и среднего бизнеса. Оптимизация инвестиционных ресурсов на предприятиях малого и среднего бизнеса направлена на повышение мобильности и скорости преобразования имеющихся ресурсов в

долгосрочные инвестиции. Усовершенствован инструментарий оценки результативности управления инвестиционными ресурсами на предприятиях малого и среднего бизнеса, основанный на совокупности индикаторов достижения стратегических и оперативных целей предприятий в направлении формирования инвестиционных ресурсов и осуществления инвестиционного планирования.

Ключевые слова: инвестиционные ресурсы, малый бизнес, средний бизнес, механизм, управление, оптимизация, экономическая эффективность.

SUMMARY

Skrylnyk A.S. Formation mechanism of management of investment resources for small and medium businesses. - Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 - Economics and Management of Enterprises (Processing Industry). – State University «Donetsk National Technical University» of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Donetsk, 2014.

Thesis deals with the actual scientific tasks of the formation mechanism of management of investment resources for small and medium businesses. The evolution of the nature of the term «investment funds» in the scientific works of domestic and foreign scholars. Conceptual approach to the procedures for determining and monitoring indicators of investment activity that involves distinguishing between two centers: the formation of the investment resources and the implementation of investment plans. The mechanism of management of investment resources to small and medium-sized businesses, which is a set of principles, methods, tools, stages of development and implementation of management decisions. Systematized financial and economic incentives and organizational and legal leverage to enhance investment processes for small and medium businesses grouped reserves of its own investment resources for small business funding levels in order to establish priority strategic areas for investment. The model of investment activity of small and medium enterprises, based on stochastic functional relationships of the participants of the investment process. A method of determining operating discounted cash flows from the investment project based on the cash flows of the investment chain participants, investors and the additional effect of minimizing the discount rate. The scientific and methodical approach to optimizing the volume of investment resources to small and medium businesses. Improved tools evaluation of management of investment resources, based on a set of indicators of achievement of strategic and operational objectives of enterprises in the direction of investment resources and implementation of investment plans.

Keywords: investment funds, small business, medium business, mechanism, management, optimization, economic efficiency.